

Cydweithio · Dysgu · Llwyddo

CYNLLUN ARIANNOL TYMOR CANOLIG

2023/24 – 2026/27

GWE

CYNLLUN ARIANNOL TYMOR CANOLIG: 2023/24 – 2026/27

1. CEFNDIR

- 1.1. Mae'r ddogfen drosolwg hon yn adnabod y prif faterion ariannol gaiff effaith ar GwE yn y blynyddoedd sydd i ddod. Mae swyddog Adran 151 Gwynedd yn cefnogi ac yn arwain y ddogfen hon.
- 1.2. Mae'r ddogfen hon yn cynnig crynodeb o'r sefyllfa a bydd, yn benodol, yn galluogi'r Cyd-bwyllgor a staff GwE i gael dealltwriaeth bellach mewn perthynas â:
  - Modelu senarios
  - Egwyddorion a fabwysiadwyd wrth ddyrannu adnoddau
  - Adnabod hyd a lled heriau/cyfleoedd ariannol
  - Egwyddorion i fynd i'r afael â gwasgfa ariannol

2. YR ANGEN AM GYNLLUN ARIANNOL TYMOR CANOLIG (CATC)

- 2.1. Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig hwn (CATC) yn amlinellu dull strategol GwE o reoli ei gyllid ac yn amlinellu'r materion ariannol fydd yn wynebu GwE yn y pedair blynedd nesaf. Mae cyflwyno'r strategaeth yn dibynnu ar yr adnoddau fydd ar gael trwy gyfrwng setliadau Llywodraeth Cymru (LIC) ac ar lwyddiant GwE yn alinio adnoddau â blaenoriaethau'r gwasanaeth.
- 2.2. Mae'r CATC yn amlinellu siâp cyffredinol cyllideb GwE ac yn amlinellu model o'r gofynion ariannol ar gyfer cyflwyno lefelau gwasanaeth yn y tymor canolig. Mae hyn yn cynnig fframwaith fel y gall y Cydbwyllgor a swyddogion ddatblygu dyraniadau cyllideb blynyddol manwl.
- 2.3. Bydd y CATC yn adnodd allweddol ar gyfer rheoli cyllid yn rhagweithiol. Bydd yn cael ei ddefnyddio fel sail i osod cyllideb flynyddol ac i sicrhau bod anghenion adnoddau GwE am y flwyddyn sydd i ddod yn ddigonol ac wedi'u halinio â'r blaenoriaethau cywir. Mae hefyd yn caniatáu adnabod gofynion cyllido rhagamcanol y dyfodol yn ddigon buan fel y gellir cynllunio gweithredu priodol i fynd i'r afael â'r lefelau cyllid disgwylidig.
- 2.4. Mae'n ofynnol paratoi cyllideb flynyddol bob blwyddyn. Bydd y CATC yn cael ei ddiweddarau bob blwyddyn fel rhan o gylch blynyddol cynllunio'r gyllideb. Bydd y Cyd-bwyllgor yn cael gwybod am ddatblygiadau i'r CATC yng nghyfarfod blynyddol GwE a bydd gwasanaethau yn ystyried costau ac arbedion a/neu opsiynau sy'n cynhyrchu incwm fel rhan o gylch blynyddol cynllunio'r gyllideb.

3. BLAENORIAETHAU AC AMCANION TYMOR CANOLIG GwE:

- 3.1. Bydd y CATC yn cefnogi gweledigaeth a gwerthoedd GwE ac yn cefnogi blaenoriaethau ac amcanion strategol tymor canolig a hir dymor GwE.
- 3.2. Mae'r dogfennau a ganlyn yn allweddol o ran pennu cyfeiriad GwE yn ystod y cyfnod hwn:
- Ein Gweledigaeth, Gwerthoedd ac Ymddygiad
  - Cynllun Busnes Rhanbarthol GwE 2023-2026
  - Cynlluniau Busnes GwE
  - Cynlluniau Cymorth Ysgolion
  - Canllawiau Gwella Ysgolion: fframwaith ar gyfer gwerthuso, gwella ac atebolrwydd
  - Cofrestr Risg
- 3.3. Yn ogystal, mae amcanion allweddol Gweinidog y Gymraeg ac Addysg, Llywodraeth Cymru - 'Cenhadaeth ein cenedl: safonau a dyheadau uchel i bawb' yn yrrwr polisi sydd yn dylanwadu ar amcanion a blaenoriaethau GwE, ynghyd â'r 8 ffactor cyfrannol sydd wedi'u hadnabod er mwyn gwireddu'r cwricwlwm newydd yn llwyddiannus. Elfen arall yw blaenoriaethau strategol yr Awdurdodau Lleol sydd o fewn cylch gorchwyl gwaith GwE ac mae'r rhain i gyd wedi'u plethu i'n hamcanion strategol a'n blaenoriaethau fel yr amlinellir yn y Cynllun Busnes Rhanbarthol 2023-2026.

4. YR HER ARIANNOL

- 4.1. Mae GwE wedi bod yn weithredol ers mis Ebrill 2013 ac, ar y cychwyn, fe wnaed arbedion effeithlonrwydd o £883,000 neu 20% ar draws chwe awdurdod lleol gogledd Cymru o'i gymharu â chostau cyflwyno'r gwasanaeth cyfatebol blaenorol.
- 4.2. Er mis Ebrill 2013 mae'r gwasanaeth wedi llwyddo yn raddol i gynyddu adnoddau staffio trwy ail-linio adnoddau cyllideb presennol a defnyddio cyllid grant penodol.
- 4.3. Gwnaeth GwE arbedion effeithlonrwydd pellach o £131,000 (mewn termau real) neu 3.48% yn 2016/17 trwy ymgorffori adnoddau sy'n bodoli eisoes a rheoli a gweinyddu mentrau gwella ysgol ychwanegol a niferus Llywodraeth Cymru, a ariennir gan grant penodol.
- 4.4. Ychwanegwyd targed arbedion effeithlonrwydd o £36,880 ar gyfer 2018/19, yn hafal i 1%.
- 4.5. Ychwanegwyd targed arbedion effeithlonrwydd pellach o £116,468 ar gyfer 2019/20, yn hafal i doriad arian o 1% (3.19% mewn termau real). Gweithredwyd toriad 2018/19 a 2019/20 drwy leihau nifer staff parhaol a secondiadau i GwE a thrwy secondio uwch swyddi i sefydliadau eraill. Mae targed arbedion effeithlonrwydd pellach o £102,112 wedi cael ei ychwanegu ar gyfer 2023/24, sy'n gyfatebol i 2.6% mewn termau real.

4.6. **Cyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru**

Bydd cyllid ar gyfer GwE yn gymharol â'r setliad ar gyfer chwe awdurdod lleol gogledd Cymru. Ar adeg llunio'r ddogfen hon, mae'r Llywodraeth Cymru wedi darparu ffigyrau ar gyfer setliad llywodraeth leol yn 2023/24 o 7.9% a ffigyrau dangosol ar gyfer setliad llywodraeth leol 2024/25 o oddeutu 3%.

4.7. **Cyllideb sylfaenol GwE:**

4.7.1 Yn dilyn, ceir crynodeb o safle cychwynnol cyllideb GwE am y pum mlynedd ddiwethaf:

Blwyddyn	2022/23 £'000	2021/22 £'000	2020/21 £'000	2019/20 £'000	2018/19 £'000
Gwariant Refeniw Gros	17,477	13,776	14,115	14,379	13,135
Refeniw Incwm	13,083	9,552	9,952	10,294	9,021
Cyfanswm Cyllideb Net Wreiddiol	4,394	4,224	4,163	4,085	4,114
Cronfeydd wrth gefn a ddygir ymlaen	438	651	552	346	312

4.8. **Pwysau Ariannol Blyneddol ar GwE:**

Mae pwysau ariannol ar GwE bob blwyddyn. Mae'r pwysau hwn yn effaith cronol:

- chwyddiant
- ymrwymadau anochel
- ffrydiau Effeithlonrwydd/Incwm a gynlluniwyd
- cyfraniadau Awdurdodau Lleol i gyllidebau craidd;
- ailstrwythuro i gyflwyno Blaenoriaethau Cenedlaethol;
- grantiau Llywodraeth Cymru

4.9. **Pwysau anochel:**

Mae'r rhain wedi'u hamcangyfrif fel pwysau anochel ar GwE:

- 2017/18 - Ailstrwythuro staff
- 2018/19 - dim
- 2019/20 - dim
- 2020/21 – toriad
- 2021/22 – dim

- 2022/23 – Ailstrwythuro tîm busnes
- 2023/24 – toriad ac angen ailstrwythuro

4.10 Cronfeydd wrth gefn:

Caiff GwE adroddiadau blynyddol i adolygu'r cronfeydd wrth gefn. Mae'r adolygiad ar gyfer eleni wedi'i gynnwys yng Nghyllideb Refeniw Sylfaenol 2022/23. Gyda chyllid GwE yn ddibynnol ar grantiau LIC, mae hyn yn arbennig yn gwneud sefyllfa GwE yn fwy ansefydlog o ran cynllunio ariannol. Felly, mae angen cronfeydd digonol wrth gefn i helpu GwE i ymdopi ag unrhyw grant diwygiedig, rhagdybiau chwyddiannol ac ansefydlogrwydd o ran cynhyrchu incwm. Mae GwE yn adolygu yn ffurfiol y cronfeydd wrth gefn bob mis Mawrth er sicrhau bod adnoddau priodol ar gael.

4.11 Effeithiau Cronnol

Mae'r tabl a ganlyn yn adnabod effaith cronrol pwysau chwyddiannol ac ymrwymadau anochel yn erbyn gwahanol gyfnodau o ddiffyg ariannol:

	2022/23			2023/24			2024/25		
	Senario Gorau	Achos Canolog	Senario Gwaethaf	Senario Gorau	Achos Canolog	Senario Gwaethaf	Senario Gorau	Achos Canolog	Senario Gwaethaf
<i>Cyllideb tâl blwyddyn blaenorol</i>	£2,964,749	£2,964,749	£2,964,749	£3,132,747	£3,161,726	£3,190,705	£3,148,694	£3,209,438	£3,270,761
chwyddiant tâl (%)	5.7%	6.6%	7.6%	*0.5%	*1.5%	*2.5%	4.0%	5.0%	6.0%
chwyddiant tâl (£)	£167,998	£196,977	£225,956	£15,947	£47,712	£80,056	£125,948	£160,472	£196,246
chwyddiant eraill (%)	6.0%	6.0%	6.0%	5.0%	7.5%	10.0%	1.5%	1.8%	3.0%
chwyddiant eraill (£)	£47,043	£47,043	£47,043	£41,795	£62,692	£83,589	£13,165	£16,175	£27,584
Cyfanswm Chwyddiant	£215,041	£244,020	£272,999	£57,742	£110,404	£163,645	£139,113	£176,646	£223,830
ariannu gan awdurdodau (%)	4.5%	4.5%	4.5%	0.0%	0.0%	0.0%	3.5%	0.0%	-4.0%
ariannu gan awdurdodau (£)	£170,671	£170,671	£170,671	£0	£0	£0	£139,113	£0	-£167,610
ardrawiad ar GwE (£)	-£44,370	-£73,349	-£102,328	-£57,742	-£110,404	-£163,645	£0	-£176,646	-£391,440
ardrawiad cynyddol (£)	-£44,370	-£73,349	-£102,328	-£102,112	-£183,753	-£265,973	-£102,112	-£360,399	-£657,413

* Chwyddiant tâl 2023/24 yn cynnwys lleihad Yswiriant Gwladol 1.25%, a lleihad cyfraniad pensiwn cyflogwr o 23.0% i 18.7% (cyfwerth â oddeutu 4% ar gyllideb cyflogau)

5. GWELEDIGAETH, GWERTHOEDD AC YMDDYGIAD GwE

5.1. Gweledigaeth GwE:

Craidd ein gwaith yw uchelgais gwirioneddol i weld yr ysgolion a'r sefydliadau rydyn ni'n gweithio gyda nhw yn cyflawni eu dyheadau a gweld pob dysgwr yn llwyddo.

Yn Gymry balch ac â gwybodaeth ryngwladol, byddwn yn cefnogi ein hysgolion i ddod yn sefydliadau dysgu llwyddiannus a hyderus. Cydweithiwn i sicrhau'r hinsawdd a'r addysg y mae pob dysgwr yn ei haeddu er mwyn bod yn unigolion galluog a gwydn sy'n gwireddu eu llawn botensial.

5.2. Gwerthoedd GwE

Er mwyn cyflawni'r weledigaeth a'n hamcanion, rydym wedi gosod isafswm disgwyliadau i'n hunain.

Dyma'r disgwyliadau:

- Arweinyddiaeth a rheolaeth dda yn ein hysgolion;
- Addysgu da ar draws ysgolion y rhanbarth;
- Gwaredu amrywiaeth o fewn ysgol;
- Dim un o ysgolion GwE i fod yng nghategoriâu statudol Estyn;
- Dysgu a lles disgyblion yn dda, o leiaf, ym mhob ysgol;
- Cwricwlwm i Gymru yn ei le ym mhob ysgol.

Er mwyn cyflawni'r weledigaeth, rydym wedi gosod gwerthoedd personol, ac ar gyfer y gwasanaeth:

- Parch
- Ymddiriedaeth
- Lles
- Arloesi ac ysbrydoli
- Cefnogi a chydweithio
- Cymru a'r Gymraeg

6. AMCANION STRATEGOL A BLAENORIAETHAU RHANBARTHOL:

Mae GwE wedi gosod cyfres o amcanion strategol a blaenoriaethau i alinio â'r CATC. Mae'r amcanion hyn yn troi cynlluniau busnes yn dargedau tymor canolig a thymor hir. Mae hyn hefyd yn caniatáu i'n cynllunio ariannol fynd i'r afael â'r amcanion hyn fel blaenoriaethau.

Mae amcanion allweddol Llywodraeth Cymru a amlinellir yn 'Cenhadaeth ein cenedl: safonau a dyheadau uchel i bawb' ynghyd â 8 ffactor cyfrannol tuag at wireddu'r cwricwlwm gan Lywodraeth Cymru wedi'u plethu i'n hamcanion strategol a'n blaenoriaethau.

6.1 Ein Hamcanion Strategol

EIN HAMCANION STRATEGOL	
Beth ydym ni'n ceisio'i gyflawni?	
1	Gwella Ysgolion - gwreiddio trefniadau gwella ysgol effeithiol wrth weithredu'r Cwricwlwm i Gymru a'r diwygiadau cysylltiedig.
2	Cwricwlwm ac Asesu - cefnogi 4 diben y cwricwlwm, gan sicrhau bod pob dysgwr yn gwneud cynnydd ar ei lwybr dysgu ei hun gan fagu ystod eang o wybodaeth, sgiliau a phrofiadau, gyda thegwch a rhagoriaeth yn ganolog i hyn oll.
3	Datblygu dysgu ac addysgu o safon uchel - gwella'r dysgu a'r addysgu yn ein hysgolion trwy gefnogi a datblygu dealltwriaeth ymarferwyr o sgiliau addysgeg i hybu llwyddiant pob dysgwr, a hynny trwy ddysgu proffesiynol uchelgeisiol.
4	Arweinyddiaeth - datblygu arweinwyr ysbrydoledig sy'n cydweithio i gefnogi llwyddiant pob dysgwr ar ei lwybr dysgu ei hun, a hynny trwy hunanwerthuso manwl gywir a chynllunio a chyflawni gwelliant cadarn. Parhau i ddatblygu system sy'n hunan wella, ble mae gan y proffesiwn addysg y sgiliau, y cynhwysedd a'r gallu i fod yn dysgu a gwella arferion yn gyson, gan weithio tuag at fod yn sefydliadau sy'n dysgu.
5	Profiad addysg cadarnhaol i bawb - wedi ymroi i ragoriaeth, tegwch a llesiant, gyda chefnogaeth ar gyfer llesiant a gwytnwch dysgwyr a staff, sy'n hanfodol er mwyn gwella deilliannau addysg a chyfleoedd bywyd. Sicrhau bod dysgwyr yn cael eu cefnogi i fod yn unigolion iach a hyderus sydd yn barod i fyw bywyd llawn fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas, o fewn lleoliadau dysgu sydd yn gefnogol, diogel a chynhwysol ac yn rhydd o wahaniaethu a bwlio.

Grymuso dysgwyr a chymunedau i gael perthynas gadarn gyda darparwyr addysg, fel y gallwn fynd i'r afael â difreintedd a darparu addysg o'r radd flaenaf yn lleol ac yn genedlaethol.

6 Mae Cymraeg yn perthyn i bawb - rhoi mynediad cyfartal at yr iaith i bob dysgwr, a chyfle i bawb gyflawni ei botensial.

Annog defnyddio'r Gymraeg ar draws y system addysg fel rhan annatod o'r Cwricwlwm i Gymru a'n dyheadau ar gyfer Cymraeg 2050, ac ymestyn darpariaeth ôl-16 i astudio trwy gyfrwng y Gymraeg a chyfleoedd i ddysgu'r iaith fel dinasyddion gweithredol a brwdfrydig.

7 Busnes - sicrhau bod gan GwE drefn lywodraethu gref a strwythurau busnes a gwella ysgol priodol ac effeithiol, sy'n sicrhau effaith gadarnhaol a gwerth am arian.

6.2 Ein Blaenoriaethau 2023-2024

AMCAN 1: GWELLA YSGOLION

Gwreiddio trefniadau gwella ysgol effeithiol wrth weithredu'r Cwricwlwm i Gymru a'r diwygiadau cysylltiedig.

Cyf.	Blaenoriaeth
1.1	Sicrhau bod pob ysgol wedi'i chefnogi i werthuso'n gywir ac i gyflwyno cynlluniau gwelliant cadarn yn effeithiol.
1.2	Cefnogi arweinwyr sy'n cydweithio i hyrwyddo safonau a dyheadau uchel i bawb [i gynnwys safonau addysgu a'r ddarpariaeth gwricwlaidd].
1.3	Cefnogi arweinwyr mewn ysgolion i ymgyswrtu â'r canllawiau gwella ysgol newydd ac i fod yn hyderus wrth eu rhoi ar waith.
1.4	Cryfhau'r dull gweithio amlasiantaethol a 'thim o amgylch yr ysgol' gydag ysgolion sy'n destun pryder.
1.5	Cryfhau gweithio mewn partneriaeth gydag Awdurdodau Lleol.

AMCAN 2: CWRICWLWM AC ASESU

Cefnogi 4 diben y cwricwlwm, gan sicrhau bod pob dysgwr yn gwneud cynnydd ar ei lwybr dysgu ei hun gan fagu ystod eang o wybodaeth, sgiliau a phrofiadau, gyda thegwch a rhagoriaeth yn ganolog i hyn oll.

Cyf.	Blaenoriaeth
2.1	Gwireddu'r Cwricwlwm i Gymru.
2.2	Asesu, cynnydd ac atebolrwydd.

AMCAN 3: DATBLYGU DYSGU AC ADDYSGU O SAFON UCHEL

Gwella'r dysgu a'r addysgu yn ein hysgolion trwy gefnogi a datblygu dealltwriaeth ymarferwyr o sgiliau addysgeg i hybu llwyddiant pob dysgwr, a hynny trwy ddysgu proffesiynol uchelgeisiol.

Cyf.	Blaenoriaeth
3.1	Gwella Addysgu.

AMCAN 4: ARWEINYDDIAETH

Datblygu arweinwyr ysbrydoledig sy'n cydweithio i gefnogi llwyddiant pob dysgwr ar ei lwybr dysgu ei hun, a hynny trwy hunanwerthuso manwl gywir a chynllunio a chyflwyno gwelliant cadarn.

Parhau i ddatblygu system sy'n hunan wella, ble mae gan y proffesiwn addysg y sgiliau, y cynhwysedd a'r gallu i fod yn dysgu a gwella arferion yn gyson, gan weithio tuag at fod yn sefydliadau sy'n dysgu.

Cyf.	Blaenoriaeth
4.1	Gweithredu Rhaglenni Arweinyddiaeth Rhanbarthol a Chenedlaethol.

AMCAN 5: PROFIAD ADDYSG CADARNHAOL I BAWB

Wedi ymroi i ragoriaeth, tegwch a llesiant, gyda chefnogaeth ar gyfer llesiant a gwytnwch dysgwyr a staff, sy'n hanfodol ar gyfer gwella deilliannau addysg a chyfleoedd bywyd.

Sicrhau bod dysgwyr yn cael eu cefnogi i fod yn unigolion iach a hyderus sydd yn barod i fyw bywyd llawn fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas, a hynny o fewn lleoliadau dysgu sydd yn gefnogol, diogel a chynhwysol ac yn rhydd o wahaniaethu a bwlio.

Grymuso dysgwyr a chymunedau i gael perthynas gadarn gyda darparwyr addysg, fel y gallwn fynd i'r afael â difreintedd a darparu addysg o'r radd flaenaf yn lleol ac yn genedlaethol.

Cyf.	Blaenoriaeth
5.1	Cefnogi lles a gwytnwch staff.
5.2	Cefnogi ysgolion i sicrhau bod dysgwyr yn cael eu cefnogi i fod yn unigolion iach a hyderus sydd yn barod i fyw bywyd llawn fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas, o fewn lleoliadau dysgu sydd yn gefnogol, diogel a chynhwysol ac yn rhydd o wahaniaethu a bwlio.
5.3	Cefnogi ysgolion i ddarparu tegwch i bawb trwy fynd i'r afael â difreintedd, a meithrin perthynas gadarn gyda rhieni/gofalwyr a'u cymunedau.

AMCAN 6: MAE CYMRAEG YN PERTHYN I BAWB

Rhoi mynediad cyfartal at yr iaith i bob dysgwr, a chyfle i bob dysgwr gyflawni ei botensial.

Annog defnyddio'r Gymraeg ar draws y system addysg fel rhan annatod o'r Cwricwlwm i Gymru a'n dyheadau ar gyfer Cymraeg 2050, ac ymestyn darpariaeth ôl-16 i astudio trwy gyfrwng y Gymraeg a chael cyfleoedd i ddysgu'r iaith fel dinasyddion gweithredol sydd yn teimlo'n rhan o bethau.

Cyf.	Blaenoriaeth
6.1	Cynorthwyo ysgolion i gynllunio'n fwrriadus er mwyn cefnogi a datblygu'r medrau a llythrennedd yn y Gymraeg yng nghyd-destun Cwricwlwm i Gymru.
6.2	Hyrwyddo dysgu Cymraeg a datblygu sgiliau ieithyddol y gweithlu.
6.3	Datblygu'r defnydd anffurfiol o'r Gymraeg drwy'r 'Siarter Iaith' a 'Cymraeg Campus'.

AMCAN 7: BUSNES

Sicrhau bod gan GwE drefn lywodraethu gref a strwythurau busnes a gwella ysgol priodol ac effeithiol, sy'n sicrhau effaith gadarnhaol a gwerth am arian.

Cyf.	Blaenoriaeth
7.1	Adolygu'r trefniadau gweithredu a'r strwythur staffio presennol er mwyn sicrhau bod gan y gwasanaeth gwella ysgolion rhanbarthol strwythur addas i gyflawni blaenoriaethau lleol, rhanbarthol a chenedlaethol.

6.3 Risgiau Gwasanaeth

Mae Cofrestr Risg GwE yn ddogfen fyw, a chaiff ei hadolygu'n gyson gan yr Uwch Dîm Arwain a'r Bwrdd Rheoli. Fe'i cyflwynir i'r Cydbwyllgor yn flynyddol, a hefyd pan fydd risgiau newydd yn cael eu hadnabod a bod angen i'r Cydbwyllgor fod yn ymwybodol ohonynt.

Mae pob Cynllun Busnes o fewn y Fframwaith Cynllunio Busnes yn adnabod risgiau posib. Drwy'r drefn adrodd monitro chwarterol hysbysir deilydd yr Amcan Strategol am unrhyw newidiadau angenrheidiol.

Adnabuwyd amryw o risgiau all fod yn rhwystrau i weithredu blaenoriaethau'r Cynllun Busnes yn llwyddiannus. Dyma nhw:

- Toriadau yng Nghyllideb Graidd GwE yn effeithio ar gynllunio strategol tymor hir.
- Mae ansicrwydd ynglŷn â threfniadau cyllid grant gan LIC yn rhwystro cynllunio strategol tymor hir. Mae oedi sylweddol wrth gadarnhau lefelau cyllid yn effeithio ar weithredu'r Cynllun Busnes Strategol.
- Anawsterau recriwtio a chynllunio olyniaeth uwch arweinwyr ar draws y rhanbarth, yn enwedig rhai cyfrwng Cymraeg.
- Cyflymder datrys materion sylfaenol mewn ysgolion uwchradd a roddir mewn categori statudol Estyn.
- Mae effaith pandemig Covid-19 wedi golygu ei bod yn anos i ysgolion weithio ar fwrw ymlaen efo'u paratodau gwreiddiol at y Cwricwlwm i Gymru.
- Ansicrwydd ynglŷn ag atebolrwydd a mesurau perfformiad sy'n llesteirio cyflymder y Daith Ddiwygio, yn enwedig yn y sector uwchradd.
- Mae ansicrwydd ynglŷn â sut y bydd cymwysterau 2027 yn edrych yn ffactor cyfyngol mewn ysgolion uwchradd.
- Cydlynedd ac ystod y Daith Ddiwygio a'i heffaith ar arweinyddiaeth systemig rhwng LIC, yr haen ganol ac ysgolion gyda lefel gynnyddol o gyllid yn mynd yn uniongyrchol o LIC i ysgolion.
- Trefniadau gweithredu GwE a'r strwythur staffio presennol.
- Nid yw trefniadau gweithredu GwE a'r strwythur staffio presennol yn cyfarch y cyfeiriad rhanbarthol na Llywodraeth Cymru wrth symud ymlaen.
- Anawsterau recriwtio a chynllunio olyniaeth o fewn y gwasanaeth gan nad yw cyflogau'n gystadleuol gyda sefydliad tebyg neu gyda chyflogau Prifathrawon ac uwch arweinwyr.
- Gweithredu'r Canllawiau Gwella Ysgolion newydd.
- Yr hinsawdd bresennol o ran Undebau.

6.4 Strategaeth Ariannol

Bydd y Strategaeth Ariannol yn adnabod cynlluniau manwl i alluogi GwE i osod cyllideb gytbwys am y cyfnod a nodir.

I gryfhau'r broses gynllunio ariannol tymor canolig, mae angen cyllidebau dangosol y tu hwnt i un flwyddyn.

7. GWERTH AM ARIAN, ARFARNU A DAL EFFAITH

7.1 Gwerth am Arian

Mae GwE wedi ymrwymo i arfarnu, dal effaith a rhoi gwerth am arian fel rhan annatod o'i raglen weithredol a'i waith strategol. Mae ganddo gyfrifoldeb penodol i gyflawni Gwerth am Arian o'i ddefnydd o gyllid craidd a chyllid grant. Yn yr un modd, mae anelu at Werth am Arian yn gyfrifoldeb yr holl staff, nid yn unig y rheini sydd â dyletswyddau ariannol.

Er mwyn bodloni ei ymrwymiad i gyflawni Gwerth am Arian, mae GwE wedi gosod yr amcanion a ganlyn:

- Gwreiddio egwyddorion Gwerth am Arian yn y prosesau rheoli, arfarnu, cynllunio ac adolygu presennol.
- Gweithredu strategaeth glir ar gyfer arfarnu a dal effaith.
- Mabwysiadu arfer dda gydnabyddedig lle bo hyn yn gwneud synnwyr.
- Cynnal astudiaethau Gwerth am Arian mewn meysydd gweithgarwch y nodwyd yn deilwng o adolygiad.
- Meincodi ein gweithgareddau yn erbyn gweithgareddau a sefydliadau cyffelyb eraill, lle'r ystyrir hyn yn ddefnyddiol.
- Ymateb i gyfleoedd i gyfoethogi economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd gweithgareddau.
- Hybu diwylliant o welliant parhaus.
- Sicrhau bod yr holl staff yn cydnabod eu rhwymedigaeth barhaus i geisio Gwerth am Arian fel rhan o'u gweithgareddau o ddydd i ddydd.

Mae GwE yn cydnabod ei ddyletswydd i gyflawni Gwerth am Arian o'i holl weithgareddau, waeth sut y'u hariennir. Fel y Consortia eraill, mae GwE wedi ymrwymo i geisio economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd fel rhan o'i raglen weithredol a'i waith strategol. Bydd GwE yn ceisio sicrhau arfer dda a gwreiddio egwyddorion Gwerth am Arian yn ei holl weithgareddau, a chynnal adolygiadau mor aml ag y bo'n briodol er sicrhau bod Gwerth am Arian yn amlwg.

Mae Gwerth am Arian yn derm a ddefnyddir i asesu p'un a yw sefydliad wedi cael y budd gorau neu beidio o'r gwasanaethau y mae'n eu sicrhau a'u darparu, a hynny o fewn yr adnoddau sydd ar gael. Gall rhai elfennau fod yn oddrychol, yn anodd eu mesur, yn haniaethol a chael eu camddehongli. Mae angen crebwyll felly wrth ystyried p'un a gyflawnwyd Gwerth am Arian yn foddhaol neu beidio. Nid yn unig y gwasanaethau sy'n rheoli costau a fesurir, ond ystyrir hefyd ansawdd, cost, defnyddio adnoddau,

addasrwydd i bwrpas, amserlenni a bernir p'un a ydynt, gyda'i gilydd, yn cynnig gwerth am arian neu beidio. Mae cyflawni Gwerth am Arian yn cael ei ddisgrifio yn aml yn nhermau'r 'tair E' - economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd:

- (i) economi - lleihau cost yr adnoddau ar gyfer gweithgaredd ('gwneud pethau am bris is');
- (ii) effeithlonrwydd - perfformio tasgau gydag ymdrech rhesymol ('gwneud pethau y ffordd gywir'); ac
- (iii) effeithiolrwydd - i ba raddau y bodlonir amcanion ('gwneud y pethau iawn').

7.2 Egwyddorion Arfarnu A Dal Effaith

Mae angen i GwE allu arfarnu a chofnodi'n glir effaith ei waith yn unol â'i swyddogaeth gwella ysgolion graidd, ac fel y gall fodloni'n llawn y disgwyliadau a amlinellir yn y Canllawiau Gwella Ysgolion ac arddangos gwerth am arian.

Mae GwE yn cymryd rhan mewn prosesau arfarnu parhaus yn unol â'i ymrwymiad i ddatblygu diwylliant o welliant parhaus fel sefydliad sy'n dysgu. Mae'r prosesau hunan arfarnu hyn yn tynnu ar amrywiaeth o ffynonellau ansoddol a meintiol sy'n cefnogi ysgolion i weithio tuag at y blaenoriaethau cenedlaethol.

Ar draws Gogledd Cymru, mae GwE a'r chwe Awdurdod Lleol wedi datblygu partneriaethau cadarn ac effeithiol i wella ysgolion. Gyda chydlyned y dull gweithredu hwn, gall GwE a'r Awdurdod Lleol gofnodi effaith y ddarpariaeth a'r cymorth a roddir i wella ysgolion. Rhoddir ystyriaeth hefyd i sut y cofnodir effaith ar lefel ysgol unigol a system ar draws y rhanbarth, a hynny yn y tymor byr, canolig a hir.

Yn unol â'r argymhelliad yn Dyfodol Llwyddiannus, bydd GwE yn defnyddio methodoleg samplu yn rhan o'r strategaeth hon. Cynllunnir ac ystyrir yn ofalus i sicrhau bod y dulliau samplu yn briodol a phwrpasol i gynnwys lleoliadau, dysgwyr ac ymarferwyr i ffurfio sampl gynrychioladol o'r rhanbarth.

Rhennir gwybodaeth yn amserol drwy gydol y flwyddyn ag ystod eang o randdeiliaid, gan roi hyder ac eglurder ynghylch ansawdd ac effaith yr ystod eang o waith a wneir. Rhydd y strategaeth hon dryloywder i'r rhanddeiliaid a'r cyhoedd a dengys werth am arian.

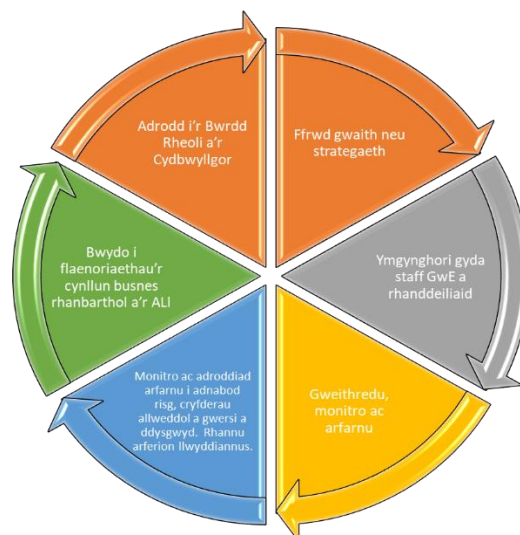
Mae'r egwyddorion allweddol canlynol yn tanategu'r prosesau ar gyfer arfarnu a dal effaith. Fel gwasanaeth, mae GwE:

- yn galw ar ystod eang o dystiolaeth, gan ddefnyddio data yn gymesur ochr yn ochr â thystiolaeth o lygad y ffynnon, i arfarnu cryfderau'r gwasanaeth a meysydd i'w gwella;
- yn fyfyrion, yn onest ac yn gynhwysol, gan ddefnyddio dulliau trylwyr sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac yn ystyried amrywiaeth eang o safbwyntiau gan nifer o randdeiliaid;
- yn defnyddio arferion seiliedig ar dystiolaeth i arloesi a gwella, gan rymuso ysgolion i rannu arferion effeithiol o fewn ysgolion a rhyngddynt;
- yn llunio adroddiadau rheolaidd am gynnydd yn erbyn y blaenoriaethau gwella gwasanaeth, gan weithio'n gyson i arfarnu effaith camau gweithredu a gynllunnir;
- yn defnyddio'r wybodaeth gyfoethog o gynlluniau datblygu ysgolion ledled y rhanbarth i roi sail i gynllunio eu gwelliannau eu hunain ac i adolygu eu cynnig cymorth a dysgu proffesiynol i ysgolion;

- yn datblygu ac yn annog diwylliant o welliant parhaus ym mhob ysgol, yn seiliedig ar ddisgwyliadau cenedlaethol clir ynghylch beth sy'n dda ac yn corffori 4 thema sy'n rhedeg drwy gydol y gwaith hwn sef: ymddiriedaeth, amser, meddwl ar y cyd a thechnoleg;
- yn defnyddio gwybodaeth yn unol â dibenion gwella, atebolrwydd, tryloywder ac i ategu prosesau ysgolion eu hunain ar gyfer arfarnu a dal effaith â gwybodaeth a ddefnyddir ac a rennir ar lefel ysgolion unigol;
- yn cynorthwyo ysgolion i ddatblygu eu prosesau arfarnu eu hunain a all gynnwys hwyluso a brocera amrywiaeth o gyfleoedd hyrwyddo a dysgu proffesiynol i ysgolion gydweithio fel cymheiriaid i hunan arfarnu.

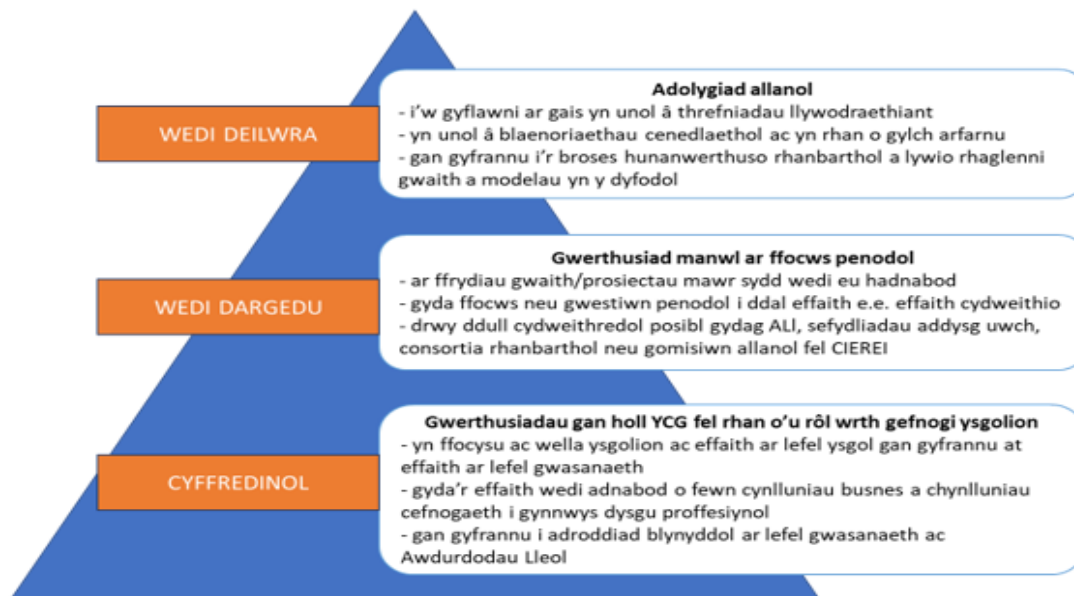
7.3 Cylch Arfarnu a Phrosesau Dal Effaith

Mae arfarnu a chynllunio gwelliant yn ganolog i waith y gwasanaeth. Mae GwE yn defnyddio cylch gwerthuso clir sy'n cael ei grynhoi yn y diagram canlynol:

O fewn y cylch gwerthuso hwn, mae GwE yn ymgymryd â chyfres o brosesau hunanarfarnu cadarn. Defnyddir yr ystod ehangaf a chyfoethocaf posibl o wybodaeth a data, yn ansoddol ac yn feintiol, i lywio'r broses hunanarfarnu a chynllunio gwelliant.

I gydnabod yr ystod eang o waith y mae'r gwasanaeth yn ei wneud, ac yn unol â'r trefniadau llywodraethiant, mae amrywiaeth o ddulliau arfarnu wedi'u datblygu. Mae'r diagram canlynol yn dangos y dull sydd gan GwE yn ei le.

Mae **cyffredinol** yn cynnwys yr agweddau arfarnu hynny y bydd pob Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant yn ymwneud â hwy ac sy'n cael eu dal o fewn cynlluniau cefnogi ar lefel ysgol a chlwtwr/cynghrair a hefyd drwy gyfrwng cynlluniau busnes ar lefel ranbarthol a lleol. Mae hyn hefyd yn cynnwys arfarnu'r dysgu proffesiynol a gynigir i ysgolion.

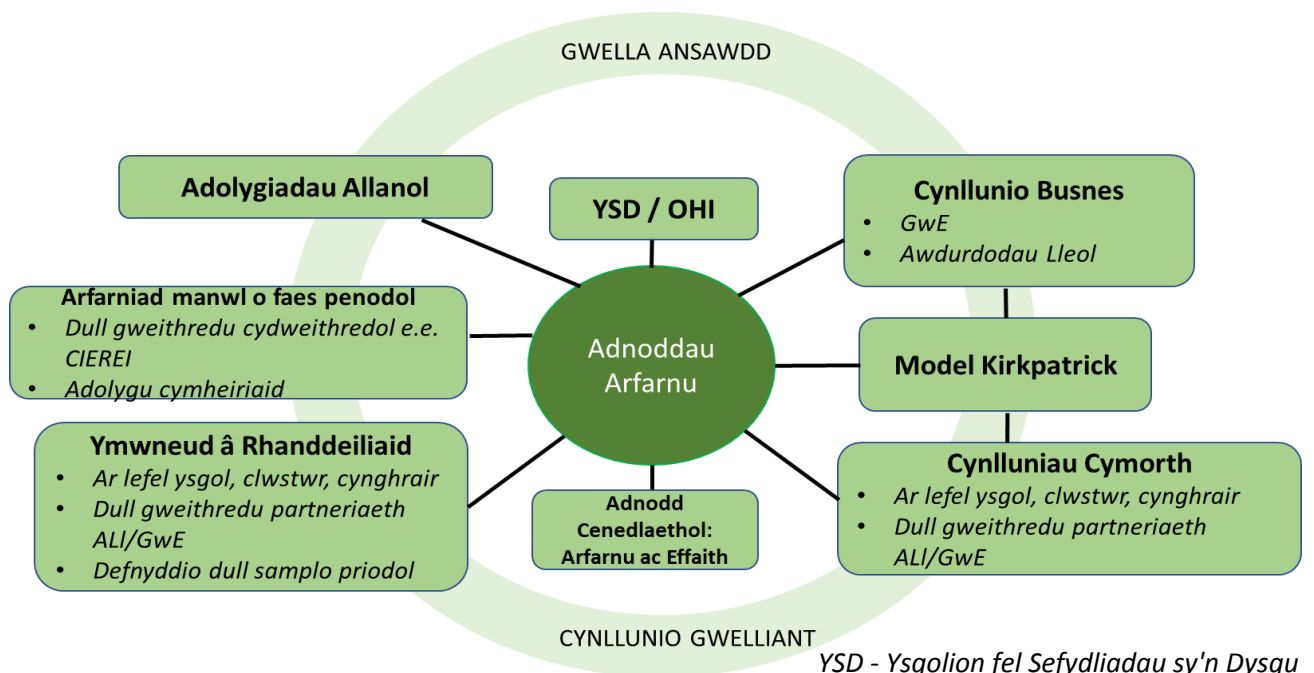
Mae prosesau arfarnu **wedi'u targedu** yn cael eu cynllunio a'u cynnal yn rheolaidd ac mae ganddynt ffocws neu thema benodol. Gellir targedu'r arfarnu hefyd yn unol â ffrydiau gwaith mawr yn unol â blaenoriaethau er mwyn canfod effaith ac ymgysylltu ag amrywiaeth o randdeiliaid fel rhan o hyn. O fewn prosesau arfarnu wedi'u targedu, yn aml defnyddir dull cydweithredol gyda GwE a phartneriaid.

Arfarnu **wedi'i deilwra** yw trydydd haen y dull gweithredu, sy'n defnyddio adolygiadau allanol fel rhan o'r cylch arfarnu. Bydd yr arfarniadau hyn yn comisiynu partïon allanol i ganolbwyntio ar agweddau penodol ar y gwasanaeth yn unol â'r trefniadau llywodraethu.

Wrth lunio canlyniadau ar y cyd ar gyfer camau gweithredu a dysgu proffesiynol o fewn cynlluniau cefnogi a busnes, bydd Ymgynghorwyr Cefnogi Gwelliant yn ystyried yr allbynnau tymor byr disgwylidig a'r effaith fwy hirdymor. Dylai'r canlyniadau hyn ystyried yr effaith ddisgwylidig yng nghyd-destun darpariaeth ysgolion, addysgu, dysgu mewn ysgolion a chanlyniadau bwriadedig y gwasanaeth.

7.4 Fframwaith Dal Effaith GwE

I gasglu tystiolaeth ar gyfer y broses o arfarnu a chynllunio gwelliannau, bydd GwE yn manteisio ar amrywiaeth o ddulliau arfarnu a ddefnyddir o fewn y dulliau gweithredu haenog a ddisgrifir uchod. Defnyddir yr offer hyn ar y lefelau cyffredinol, wedi'i dargedu ac wedi'i deilwra fel y bo'n briodol ac yn berthnasol i ffocws yr arfarniad. Mae'r ffeithlun isod yn dangos yr offer a ddefnyddir gyda disgrifiad cryno o bob un.

YSD - Ysgolion fel Sefydliadau sy'n Dysgu
 OHI - Mynegai Iechyd Sefydliadol
 NR:EI Adnodd Cenedlaethol: Arfarnu ac Effaith

Cynlluniau Busnes

Mae fframwaith atebolrwydd clir a chadarn yn GwE. Mae'r Fframwaith Cynllunio Busnes sydd ar waith yn sicrhau eglurder, atebolrwydd a chydlynedd strategol wrth gyflawni'r blaenoriaethau yn lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol. Rhydd strwythur ar gyfer monitro cynnydd yn effeithiol.

Mae cynlluniau busnes manwl ar bob lefel o gynllunio yn rhoi sylw i bob agwedd o waith GwE, ac yn nodi'n glir cyfraniad y gwasanaeth i'r agenda trawsnewid. Mae'r cynlluniau wedi'u costio'n llawn, gyda meini prawf llwyddiant clir a cherrig milltir ar gyfer cyflawni'r amcanion.

Trwy gydol y flwyddyn, bydd adroddiadau yn ymwneud â'n ffrydiau blaenoriaeth yn y Cynllun Busnes yn cael eu bwydo drwy ein grwpiau llywodraethu. Adroddir ar gynnydd yn chwarterol gan ddarparu adroddiad cynnydd ar flaenoriaethau rhanbarthol ynghyd â throsolwg awdurdod lleol penodol.

Cynlluniau Cymorth

Fel rhan o'r disgwyliadau o fewn y Fframwaith Gwella Ysgolion newydd, mae cynllun cymorth ar waith ym mhob ysgol a lleoliad ledled y rhanbarth. Drwy gynnal deialog broffesiynol reolaidd ag arweinwyr ysgolion, mae'r cynlluniau cymorth wedi'u llunio ar y cyd i ganiatáu cydberchnogaeth. Mae pob cynllun yn rhoi manylion ynghylch y gefnogaeth a gynigir gan naill ai GwE neu'r Awdurdod Lleol ac yn cydnabod y canlyniadau a'r effaith sy'n ddisgwyliedig. Nodir amserlenni a phrosesau monitro'r gefnogaeth hefyd.

Mae cynlluniau cymorth hefyd yn nodi'r gwaith cydweithredol sy'n digwydd ar draws clystyrau a chynghreiriau ac eto'n nodi effaith a chanlyniadau disgwyliedig y gefnogaeth a roddir gan GwE a'r Awdurdod Lleol.

Model Kirkpatrick

Mae Model Arfarnu Pedair Lefel Donald Kirkpatrick yn rhan o'r cynllun busnes a'r cynllun cymorth. Defnyddir y model hwn i helpu i ddal effaith cefnogaeth dros amser. Mae'r 4 lefel wedi'u nodi isod gan gydnabod y gellir gweld yr effaith ar wahanol lefelau dros amser wrth i ddysg ac ymddygiadau gael eu hymgorffori.

Beth			Pryd
Lefel 4	CANLYNIADAU	Effaith ar ganlyniadau	Effaith hirdymor
Lefel 3	YMDDYGIAD	Effaith ar ddarpariaeth	Effaith hirdymor
Lefel 2	DYSGU	Effaith ar athrawon	Allbwn tymor byr
Lefel 1	YMATEB	Ymateb i Ddysgu Proffesiynol	Allbwn tymor byr

Mae defnyddio dull model Kirkpatrick ar lefel gwasanaethau yn caniatáu i GwE ganfod a dal effaith yn y tymor byr gydag ymateb a dysgu yn erbyn y gefnogaeth a'r dysgu proffesiynol a roddir i ysgolion a lleoliadau. Wrth i newidiadau mwy hirdymor i ymddygiad a darpariaethau gael eu nodi, delir yr effaith ar lefel ymarferwyr. Drwy ddefnyddio model Kirkpatrick fel gwasanaeth, bydd GwE yn cefnogi ysgolion i ganfod ble gellir dal effaith y tu hwnt i ddarpariaeth ac ar ganlyniadau dysgwyr.

Adnodd Cenedlaethol: Arfarnu ac Effaith

Mae GwE yn cefnogi ysgolion i ymgysylltu â'r adnodd cenedlaethol arfarnu ac effaith fel rhan o ddatblygu prosesau effeithiol a chadarn ar gyfer hunan arfarnu a gwella. Mae'r anogwyr arfarnu, yr adnoddau rhyngweithiol a'r astudiaethau achos yn offer ymarferol i ysgolion eu defnyddio fel rhan o hunan arfarnu.

Ymgysylltu â Rhanddeiliaid

Mae ymgysylltu â rhanddeiliaid yn agwedd bwysig ar y broses arfarnu ar draws pob agwedd ar waith GwE. Defnyddir amrywiaeth o ddulliau ar draws sianeli adborth ffurfiol ac anffurfiol.

Adborth Ffurfiol

Cynllunnir holiaduron rhanddeiliaid, arolygon a grwpiau ffocws i sicrhau y gall gwybodaeth gyfrannu at y broses cynllunio gwelliannau; er enghraifft, gwahoddir pob arweinydd ysgol i gymryd rhan mewn fforwm Prifathrawon yn ystod tymor y Gwanwyn 2023 i ganfod cryfderau ym mhob rhan o'r gwasanaeth yn ogystal â meysydd i'w datblygu ymhellach a blaenoriaethau i'r dyfodol. Yn unol â model Kirkpatrick, bydd ffurflenni arfarnu i ddilyn gweithgareddau dysgu proffesiynol hefyd yn dal effaith, gan ystyried ymateb a dysgu yn gyntaf.

Arfarniad manwl â ffocws penodol

Mae cynnal arfarniadau manwl â ffocws penodol yn agwedd bwysig ar y broses hunan arfarnu ym mhob rhan o GwE. Yn unol â chynlluniau busnes a phrojectau a ffrydiau gwaith ar raddfa fawr, gofynnir am y rhain yn amserol gan ganolbwyntio ar flaenoriaethau a themâu allweddol. Cynhelir yr arfarniadau hyn gan gydweithwyr GwE, mewn partneriaeth ag Awdurdodau Lleol a lle bo'n briodol, comisiynir partneriaid allanol gan gynnwys sefydliadau addysg uwch.

Sefydliad Cydweithredol dros Ymchwil Addysg, Tystiolaeth ac Effaith (CIEREI)

Mae CIEREI yn gydweithrediad strategol ffurfiol rhwng GwE, Prifysgol Bangor, ysgolion, a chyrff a sefydliadau eraill â diddordeb mewn canlyniadau addysg. Prif nod CIEREI yw cefnogi gwella canlyniadau i blant drwy ysgolion. Sefydlu CIEREI yw trydydd cam datblygu sefydliad cydweithredol rhanbarthol ar gyfer ymchwil ac arfarnu yng Ngogledd Cymru.

Drwy waith CIEREI, mae GwE wedi ymrwymo i nifer o arfarniadau ffurfiol sydd ar y gweill ac sy'n cyfrannu at gynyddu gallu ymchwil ledled y rhanbarth a Chymru fel system. Mae canfyddiadau'r arfarniadau hyn yn chwarae rhan bwysig o fwydo i mewn i brosesau hunan arfarnu GwE, a hefyd yn dal effaith ar lefel ysgolion yn yr ysgolion hynny sy'n cymryd rhan.

Adolygiadau Allanol

Mae GwE yn ymgysylltu â'r comisiwn o bartïon allanol ac yn eu defnyddio i ganolbwyntio ar agweddau penodol ar y gwasanaeth yn unol â'r trefniadau llywodraethu.

Ysgolion fel Sefydliadau sy'n Dysgu / Mynegai Iechyd Sefydliadol

Mae GwE hefyd yn cynnig cyfleoedd i ymgysylltu ag offer arfarnu sy'n cynnwys Sefydliadau sy'n Dysgu (OECD a Llywodraeth Cymru) a'r Mynegai Iechyd Sefydliadol (McKinsey a'r Cwmni). Mae'r arolygon hyn yn cynnig cyfle i'r holl staff gyfrannu, a bydd canfyddiadau'r arolygon yn cyfrannu at gynllunio gwelliannau ac yn caniatáu i GwE ddysgu o arfer rhyngwladol.

7.5 Adroddiadau Arfarnu

Mae'r prosesau a'r dulliau arfarnu a fanylir uchod i gyd yn helpu i roi sail i waith y gwasanaeth ac i ganiatáu i ni ganfod a dal effaith y gefnogaeth a roddir i ysgolion a lleoliadau. Hyn sy'n darparu'r sail dystiolaeth i lunio adroddiadau am werth am arian. Ceir amrywiaeth o fformatau adrodd i fodloni'r diben a'r gynulleidfa gan sicrhau tryloywder i bob rhanddeiliad. Mae'r fformatau'n cynnwys:

- Adroddiadau monitro ac effaith ar gyfer strwythurau llywodraethu, e.e. cyfarfodydd Bwrdd Rheoli, Cydbwyllgor, Craffu Awdurdod Lleol
- Yn unol â disgwyliadau, ysgrifennir a rhennir adroddiadau tymhorol ar gyfer Llywodraeth Cymru sy'n adolygu'r cynnydd a wnaethpwyd yn erbyn blaenoriaethau ac yn unol ag amodau grantiau.
- Hefyd, mae GwE yn ymgysylltu ag Estyn i ddarparu gwybodaeth ar gyfer adroddiadau thematig yn unol â'r amserlen a bennir gan Lywodraeth Cymru.
- Rhannu ymarfer gan ddefnyddio astudiaethau achos:
  - sianeli cyfathrebu rheolaidd, e.e. bwletin GwE, gwefan, cyfryngau cymdeithasol
  - cyfarfodydd rhwydwaith a fforymau
  - gweithdai a/neu gynadleddau

7.6 Integreiddio Gwerth am Arian, Arfarnu A Dal Effaith

- Mae rhaid i Werth am Arian arfarnu a dal effaith fod yn rhan naturiol o'r broses gwneud penderfyniadau ar bob lefel ar draws GwE. Mae hyn yn arbennig o bwysig wrth gynllunio neu adolygu gweithgareddau sydd â goblygiadau ariannol ac adnoddau sylweddol.
- Fel rhan o wreiddio Gwerth am Arian arfarnu a dal effaith yn y broses gwneud penderfyniadau o ddydd i ddydd, gofynnir i ddeiliaid Cynllun Busnes gyflwyno adroddiad byr neu astudiaeth achos ar gymhwyso'r Strategaeth Arfarnu a dal effaith yn eu cynlluniau busnes, gan fanylu ar fesurau i wella a meintioli unrhyw werth ychwanegol.
- Dylai adroddiadau/astudiaethau achos dynnu sylw at weithgareddau presennol sy'n dangos Gwerth am Arian ac effaith parhaus yn ogystal â gweithgareddau newydd i wella effaith a Gwerth am Arian.
- Mae deiliaid cynllun busnes mewn lle da i adnabod cyfleoedd i gyflawni gwell arfarnu a dal effaith yn eu meysydd cyfrifoldeb. Byddant yn gwybod pa fesurau sy'n debygol o fod yn effeithiol, gyda golwg ar amgylchiadau ac anghenion penodol, a sut i sicrhau cefnogaeth a chydweithrediad staff.
- Lle bo goblygiadau Gwerth am Arian, byddwn yn hybu rhannu arfer dda ar draws y sefydliad. Mae mabwysiadu arfer dda yn un ffordd o ddangos bod Gwerth am Arian wedi'i geisio a'i gyflawni. Lle bo hyn wedi'i nodi, a'i fod efallai yn berthnasol i ddeiliaid cynllun eraill, cyfathrebir hyn yn briodol.

7.7 Manteision Gwerth Am Arian, Arfarnu A Dal Effaith

- Mae egwyddorion cadarn yn caniatáu cyfleoedd i swyddogion gynnal asesiad cywir o amcanion gweithgaredd yn hytrach na gweithredu ar ragdybiaethau am yr hyn sy'n digwydd ac a gynhyrchir ar hyn o bryd. Bydd hyn yn datblygu i'r eithaf eu cyfle i gyflawni'r amcanion a ddymunir heb wariant ac ymdrech diangen. Dylai asesiad hefyd ddangos bod y gweithgaredd arfaethedig yn cyd-fynd ag amcanion a pholisïau GwE. Lle nad yw hyn yn digwydd, nid yw gweithgaredd yn cyflawni'r amcanion a osodwyd gan GwE.
- Trwy gyfrwng cynllunio sydd wedi'i gofnodi yn briodol a monitro mabwysiadu prosesau agored sydd a wnelo â'r rhai dan sylw, gall staff ddangos, yn gyhoeddus, ymrwymiad i gyflawni priodoldeb yn ogystal ag effaith gadarn ei gwaith. Mae hyn yn fwyfwy pwysig mewn byd o atebolrwydd a chyfrifoldeb cynyddol, ac yn hanfodol i GwE tra derbynir cyllid craidd a grantiau. Mae gan GwE gyfrifoldeb i ddangos ei fod yn gweithredu yn onest, yn deg a heb unrhyw ragfarn.
- Mae angen i GwE gydymffurfio â gofynion cyfreithiol a rhai cysylltiedig eraill. Trwy fabwysiadu arfer dda a gallu arddangos hyn, lleiheir yn sylweddol y risg o fethu ag adnabod gofynion o'r fath a chydymffurfio â hwy.
- Mae risgiau ynghlwm wrth bob gweithgaredd. Gall ymgorffori egwyddorion rheoli risgiau, sef adnabod, arfarnu a rhoi lliniaru priodol ar waith, gyfrannu at Werth am Arian. Yn aml, nid oes rhaid cynnal asesiad risg llawn ar gyfer pob gweithgaredd, ond gall asesiad risg annigonol, yn enwedig ar gyfer gweithgareddau arwyddocaol, arwain at Werth am Arian gwael.

7.8 Dulliau

Gellir cyflawni asesiad Gwerth am Arian mewn nifer o ffyrdd, er enghraifft:

- (i) meincnodi gweithgaredd yn erbyn gweithgareddau cyffelyb mewn mudiadau neu sefydliadau eraill;
- (ii) defnyddio dangosyddion perfformiad;
- (iii) cynnal astudiaethau gwerth am arian, arfarnu a dal effaith ar y cyd â Chonsortia eraill o bosib);
- (iv) ceisio arfer dda gydnabyddedig a'i mabwysiadu, lle y gellir addasu hyn i amgylchiadau GwE;
- (v) cynnal archwiliadau mewnol; er mai prif bwrpas archwilio mewnol yw asesu'r system reoli fewnol, mae'r archwilwyr mewnol mewn lle da yn aml i asesu ansawdd ac effaith a chynnig sylwadau yn y meysydd a adolygir;
- (vi) cadw dogfennau sy'n dangos sut y cynlluniwyd gweithgaredd i feithrin dangos effaith a Gwerth am Arian ynghyd â thystiolaeth o'r arferion da a fabwysiadwyd; ac
- (vii) archwilio canlyniadau neu ddeilliannau gweithgaredd.

7.9 Fframwaith Dadansoddol ar gyfer asesu Gwerth am Arian

Diffiniad: Gwerth da am arian da yw'r defnydd gwerth da o adnoddau i gyflawni'r deilliannau arfaethedig

1 Sefydlu beth yw 'gwerth da'	2 Cyfleu graddau'r adnoddau	3 Adnabod deilliannau disgwylidig a gwir ddeilliannau
<p>Sefydlu'r meini prawf ar gyfer asesu perfformiad trwy gytuno ar drefniadau gwerth da ar gyfer craffu'r flaenoriaeth. Diffinnir 'gwerth da' fel "y canlyniad gorau posib o wybod beth yw'r cyfyngiadau a fynegir neu a awgrymir." Mae angen i staff bwysu a mesur pa gyfyngiadau rhesymol sydd angen eu hystyried.</p> <p>Cynllunio gwerth da: <i>Bod yn glir am yr hyn a ddeisyfir.</i> Er enghraifft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Menter seiliedig ar dystiolaeth gydag amcanion clir, ac yn seiliedig ar arfer orau/meincnodau priodol, targedau cytunedig ac ati • Cynlluniau realistig sy'n ystyried cyfyngiadau ac a ddatblygwyd gyda golwg ar ddealltwriaeth o risgiau • Cefnogaeth gan randdeiliaid i'r cynlluniau • Adnoddau angenrheidiol mewn lle i gyflwyno yn ôl y bwriad • Dealltwriaeth glir o'r hyn ddylai'r costau perthnasol fod <p>Gweithredu gwerth da: . Er enghraifft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meddu ar yr arbenigedd a'r sgiliau rheolaethol priodol • Dewis y dull gorau o gyflwyno • Osgoi gwneud arbedion camarweiniol • Sicrhau arbedion maint trwy waith wedi'i dargedu; • Isafswm effaith gynaliadwy'r gweithredu • Sefydlu trosglwyddiad risg da a chlir <p>Monitro gwerth da: <i>Gallu asesu perfformiad.</i> Er enghraifft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mesuriadau perfformiad clir wedi'u gosod a threfniadau monitro ar waith • Systemau rheoli perfformiad cadarn • Prosesau arfarnu polisi cadarn ar waith gydag adborth amserol • Gallu gwneud newidiadau gweithredol yn sgil adborth • Profi gwerth parhaus • Methodoleg asesu Gwerth am Arian ar waith 	<p>Adnabod yr adnoddau dan sylw - yn y cynlluniau i ddechrau ac, yn ddiweddarach, fel buddiant - gan gynnwys (lle bo'n briodol):</p> <ul style="list-style-type: none"> • costau staff • ffrydiau cyllid • adeiladau • arbedion 	<p>Adnabod yr amcanion tymor byr, tymor canolig a thymor hir a'r deilliannau (lle bo'n bosib). Mae angen gwneud hyn, i ddechrau, wrth ystyried y cyflawniad arfaethedig ac yna, yn ddiweddarach, wrth ystyried gwir gyflawniad, gan gynnwys (lle bo'n briodol):</p> <ul style="list-style-type: none"> • perfformiad yn erbyn targedau • cofnod o gyflwyno (maint ac amseroldeb) • costau unedol • mesuriadau economi ac effeithlonrwydd • ansawdd y gwasanaeth (gan gynnwys cofnod o fodlonrwydd cwsmeriaid) • ôl-ffeithiau anffafriol, gwrthnysig neu anfwriadol

4 Sefydlu goblygiadau Gwerth am Arian y lefel perfformiad a nodwyd (cymhariaeth fewnol)

Sefydlu goblygiadau gwerth am arian y perfformiad a nodwyd.

Er enghraifft:

- a yw'r trefniadau sydd mewn lle yn cyd-fynd â threfniadau'r meincnod dewisedig a sefydlwyd yng Ngham 1?
  - a oedd y deilliannau a gyflawnwyd yn werth y drafferth, o wybod:
    - graddfa'r gwariant
    - yr ymdrech (a'r cost cyfle)
    - eu cynaliadwyedd, neu fel arall, dros y tymor canolig i'r tymor hir (e.e. a ellir cynnal y perfformiad neu a yw'n agored i ddirywiad?)
    - amseriad buddiannau (tymor byr, canolig neu hir)
    - a yw perfformiad yn awgrymu bod problem parthed Gwerth mewn Arian?
- a oedd perfformiad yn well neu'n waeth na'r disgwyl o wybod pa adnoddau a ddefnyddiwyd?

5 Dod i gasgliad cyffredinol am y gwerth am arian a gyflawnwyd gyda'r adnoddau hyn (cymhariaeth allanol)

- a ddefnyddiwyd mwy/llai o adnoddau na'r disgwyl?

Ar ôl adnabod y perfformiad a gyflawnwyd (1-3) a sefydlu sut y mae'n cymharu â'r disgwyl, neu â'r hyn y gellid bod wedi'i ddisgwyl (4), mae angen cwblhau'r casgliad Gwerth am Arian trwy gymharu perfformiad yn yr achos hwn â meincnodau allanol lle bo'n briodol, megis:

- gweithredu arall (a fyddai gwell Gwerth am Arian wedi'i gyflawni trwy wneud pethau yn wahanol)
- yn erbyn arfer dda safonol a meincnodau mewnol/allanol
- cymharu â blynyddoedd a fu - dadansoddi tuedd
- yn erbyn disgwyliadau rhanddeiliaid

6 Gwneud argymhellion i sicrhau gwelliant mewn deilliannau

- a oedd perfformiad o ran cynhyrchion/deilliannau yn well neu'n waeth na'r disgwyl?

Ar ôl nodi lle mae'r gwendidau mewn perfformiad, mae angen gwneud argymhellion wedi'u costio a'u hamseru ar gyfer y sefydliad neu ar gyfer y system lywodraeth yn fwy eang, a fydd yn gwella'r system gweithredu polisi ac yn arwain at well Gwerth am Arian trwy:

- gywiro gwendidau
- gwella prosesau ac arferion
- lleihau costau
- gwella perfformiad
- sicrhau arbedion
- codi ymwybyddiaeth o fanteision y polisi
- gwella rheoli gwybodaeth
- dod â gweithgareddau neu bolisi i ben lle bo angen
- aildrefnu prosesau ac arferion

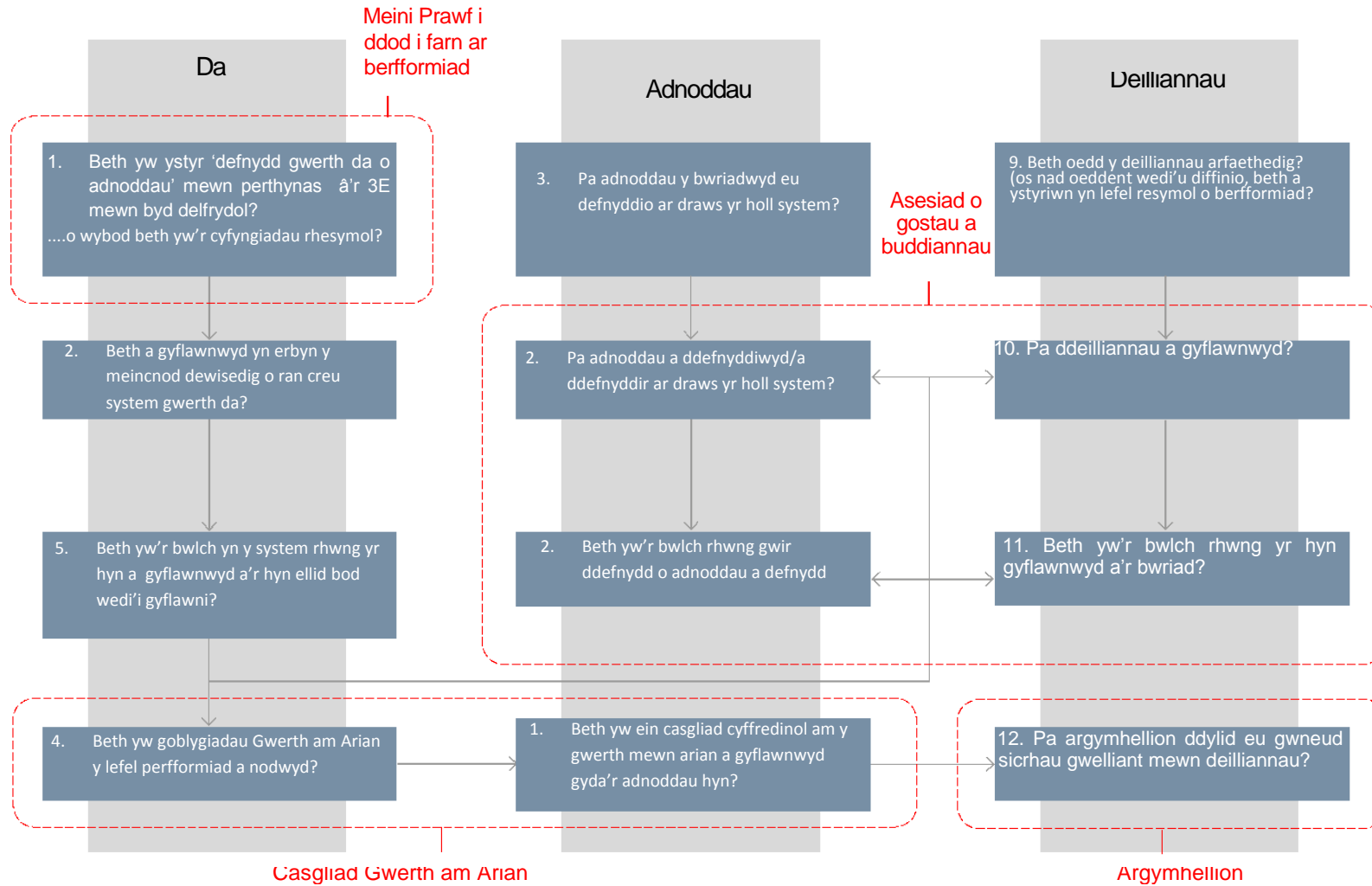
Gwerth da am arian yw Defnydd Gwerth Da o Adnoddau i gyflawni'r Deilliannau arfaethedig

Fframwaith cwestiynau ar gyfer asesu Gwerth am Arian

Cynllunio Chwarter 1

Ar ôl y gweithredu

Analysis stage

8 GWEITHREDU A NODWYD:

- Datblygu Strategaeth Ariannol ar gyfer 2023/24 i 2024/25 gan gynnwys strategaeth ariannol ar gyfer y senario canolog. Pe byddai'r senario waethaf yn digwydd, byddai hyn yn golygu ailymweld ag egwyddorion sylfaenol
- Cael mynediad i'r holl weithgarwch yn erbyn Blaenoriaethau Gwasanaeth ac Egwyddorion Gweithredu GwE
- Asesu'r angen am gronfeydd wrth gefn i alluogi GwE i gyflawni yn erbyn ei flaenoriaethau gwasanaeth
- Datblygu gweledigaeth ar gyfer darparu gwasanaethau yn 2023/24
- Adolygu'r CATC fel y daw gwybodaeth berthnasol ar gael i GwE
- Adolygu'r model gweithredu presennol i sicrhau bod pwyslais clir ar wella ansawdd ar draws y gwasanaeth
- Gweithio gyda swyddogion Llywodraeth Cymru i ddatblygu ymrwymiad i ddangosydd y dyfodol
- Datblygu eglurder rhwng blaenoriaethau Cenedlaethol a Lleol fel eu bod yn ategu ei gilydd, yn hytrach na chystadlu
- Adolygu strwythur GwE ac ail strwythuro